

Regeringen

Strategi for grønne job i landbruget og følgeerhverv

FEBRUAR 2024

Indhold

Indhold	3
Forord	4
Resumé	6
Indledning	8
Pejlemærker frem mod 2030	10
Landbruget og følgeerhvervenes betydning for dansk økonomi	11
Udfordringer og muligheder i den grønne omstilling af landbruget	13
Områder med særligt potentiale for Danmark	14
Oversigt over tiltag i strategien	16
Fremtidssikrede rammer for innovation og vækst	17
Danmark som centrum for forskning og udvikling i grønne løsninger til landbrug og følgeerhverv	20
Danmark skal have kompetencer til fremtidens grønne jobs	26
Danmark skal vise vejen til effektiv udrulning af grønne løsninger	32
Danske løsninger skal gøre en forskel i verden	36

Forord

Danmark er et grønt foregangsland. Vi er i en unik position til at gå forrest, fordi vi har et stærkt og innovativt erhvervsliv, der kobler klimahandling og økonomisk vækst.

Det gælder også for en af vores mest grundlæggende sektorer: landbruget. Danske landbrugs- og fødevarer virksomheder er en uomgængelig del af vores historie, vores arbejdsmarked og erhvervsliv – og i særdeleshed også vores fremtid.

Landbrugs- og fødevarer sektorens grønne omstilling stiller krav. Det gælder især til nedbringelse af sektorens udledninger og til frigivelse af plads til natur og biodiversitet. Krigen i Ukraine har vist, at der er behov for at sikre forsyningen af fødevarer og vedvarende energi, og der er stigende efterspørgsel efter grønne og bæredygtige fødevarer løsninger på det internationale marked, som Danmark kan byde ind på. At få kabalen til at gå op kræver nytænkning og innovation, og her har danske virksomheder inden for landbruget og følgeerhvervene gode forudsætninger for at vise vejen til løsninger, der både gavner klimaet og dansk økonomi.

Hvis Danmark går forrest med nye teknologier, produktionsmetoder og produkter, så kan vi styrke den danske landbrugs- og fødevarer sektors globale konkurrenceevne. Det er en unik mulighed, som vi som samfund skal gribe.

Formålet med strategi for grønne jobs i landbruget og følgeerhverv er derfor at samle relevante initiativer, der understøtter udviklingen af jobs i dansk landbrugs- og fødevarerproduktion, og sætte en samlet retning for området. Så vi kan cementere Danmarks rolle som en førende nation inden for landbrugs- og fødevarer løsninger. Og så vi kan lægge sporene til, at den grønne omstilling kan blive en katalysator for vækst og beskæftigelse i landbruget og følgeerhvervene. Det handler om at sikre gode rammevilkår, der kan understøtte erhvervslivets evne og vilje til at skabe fremtidens grønne løsninger og jobs.

God læselyst!

Morten Bødskov
Erhvervsminister

Resumé

I denne strategi præsenteres tiltag inden for fem pejlemærker, der skal understøtte grønne job i landbruget og følgeerhverv. Regeringen ønsker at:

- Skabe fremtidssikrede rammer for innovation og vækst
- Gøre Danmark til centrum for forskning og innovation i grønne løsninger til landbrug og følgeerhverv
- Sikre Danmark kompetencer til fremtidens grønne jobs
- Lade Danmark vise vejen til effektiv udrulning af grønne løsninger
- Sikre, at danske løsninger skal gøre en forskel i verden.

Den grønne omstilling betyder, at nogle jobs vil forsvinde, mens nye vil opstå. Den animalske sektor står over for udfordringer, fordi en betydelig del af sektorens emissioner stammer herfra. Omvendt åbner udviklingen mod flere plantebaserede fødevarer og nye måder at producere proteiner til foder og fødevarer på op for nye muligheder.

Tiltagene i nærværende strategi skal gøre den danske landbrugs- og fødevarerektor i stand til samlet set at komme godt igennem den grønne omstilling og understøtte fremtidens grønne jobs. Samtidig skal tiltagene sikre, at sektoren har mulighed for at gribe de store vækstpoterentialer, som fremtiden byder på.

Landbrugs- og fødevarerektoren i Danmark har potentialet til at være verdensførende inden for grønne jobs og bæredygtig fødevarerproduktion – ikke mindst på grund af veluddannede landbrugere og højteknologiske følgeerhverv. Det har igen stort økonomisk potentiale for Danmarks økonomi – og stort grønt potentiale for bæredygtig udvikling af verdens landbrug og fødevarer.

Indledning

Den danske landbrugs- og fødevarersektor er i gang med en ambitiøs grøn omstilling. Sektoren står for ca. en tredjedel af Danmarks CO₂e-udledninger og spiller således en afgørende rolle for, at Danmark kan indfri sine klimamålsætninger. Med *Aftale om grøn omstilling af dansk landbrug* af 4. oktober 2021 (landbrugsaftalen) blev det derfor aftalt, at land- og skovbrugssektoren skal reducere sine drivhusgasudledninger med 55-65 pct. i 2030 sammenlignet med 1990. Det skal ske på en måde, hvor landbruget udvikles og ikke afvikles. Der skal store forandringer til i erhvervet for, at det kan lykkes. Men lykkes det, så vil det også indfri et stort potentiale for et vigtigt erhvervsområde i Danmark.

Med landbrugsaftalen blev parterne enige om, at der skulle udarbejdes en *strategi for grønne job i landbruget og følgeerhverv*, der skal bidrage til at realisere beskæftigelses- og erhvervspotentialerne i den grønne omstilling. Strategien har snitflader til en række andre handlingsplaner, tiltag og strategier, der følger af aftalen, herunder *strategi for tekniske reduktionspotentialer*, *strategi for grønne proteiner til dyr og mennesker*, *handlingsplan for plantebaserede fødevarer*, *taskforce for vertikalt landbrug* og *strategi for økologi*.

Med *strategi for grønne jobs i landbruget og følgeerhverv* sættes en samlet retning for, hvordan den grønne omstilling bliver en drivkraft for fortsat udvikling af den danske landbrugssektor.

Landbrugets rolle i Danmark

Landbruget står allerede stærkt, når det gælder bæredygtighed, innovation og eksport. Den danske landbrugs- og fødevarerproduktion er blandt verdens bedste, når det kommer til digitalisering, effektivitet og bæredygtighed. Landbruget skaber også mange arbejdspladser i Danmark, og mere end 125.000 arbejdspladser er knyttet til landbruget og forarbejdningserhvervene. Sektoren har i den forbindelse stor betydning for den fortsatte udvikling af landdistrikterne, hvor den skaber arbejdspladser og vækst til gavn for lokalsamfundene.

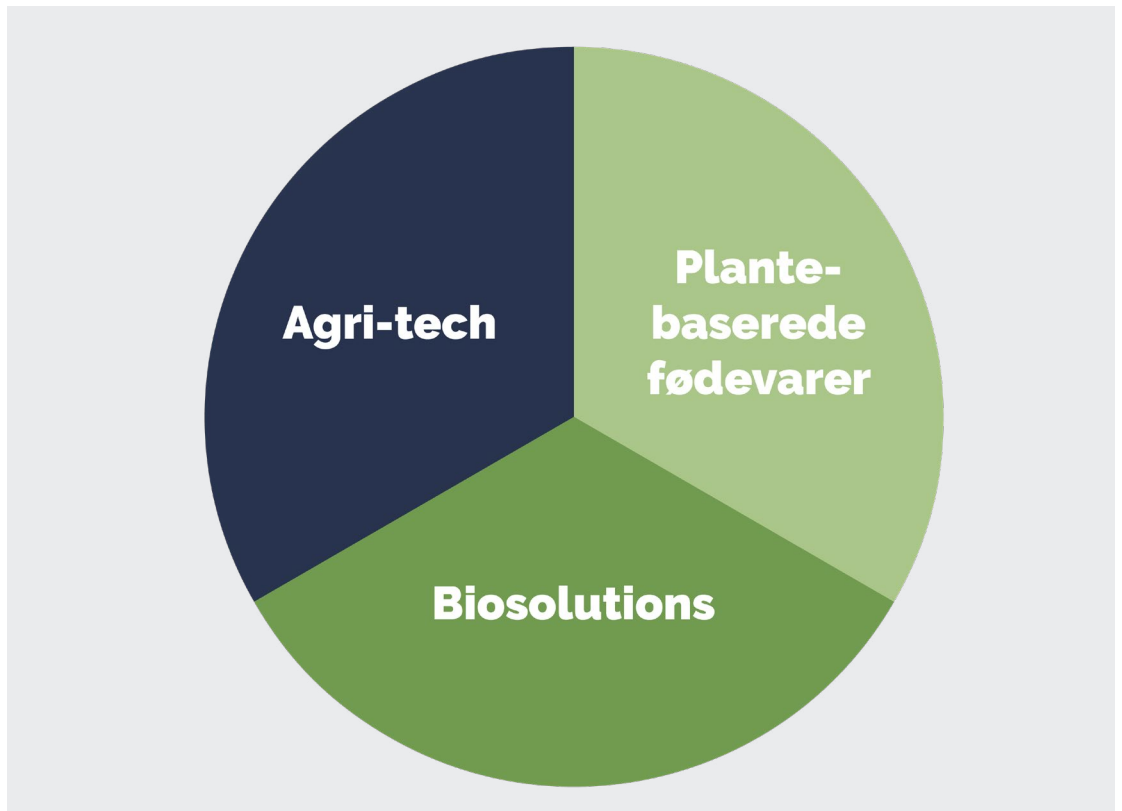
Vi skal bygge videre på dette fundament for at sikre, at den grønne omstilling både gør den eksisterende landbrugsproduktion mere klimaeffektiv og samtidig skaber nye grønne jobs.

Hvor er de grønne jobs?

Den grønne omstilling påvirker alle dele af dansk landbrug, men strategien fokuserer på tre områder, der kan bidrage til en transition mod grønne jobs i landbrug og følgeerhverv: agri-tech, plantebaserede fødevarer og biosolutions. Disse områder tager afsæt i de spor, som det roadmap udarbejdet af det missionsdrevne forsknings- og innovationspartnerskab for klima- og miljøvenligt landbrug, AgriFoodTure, har identificeret.

Fokusområder

Med disse tre fokusområder fokuseres både på de udviklingsmuligheder, der ligger i nye teknologiske løsninger til omstilling af det primære landbrug (Agri-tech), i omstillingen til en mere plantebaseret fødevareproduktion og i en bioteknologibaseret fødevareproduktion (biosolutions).

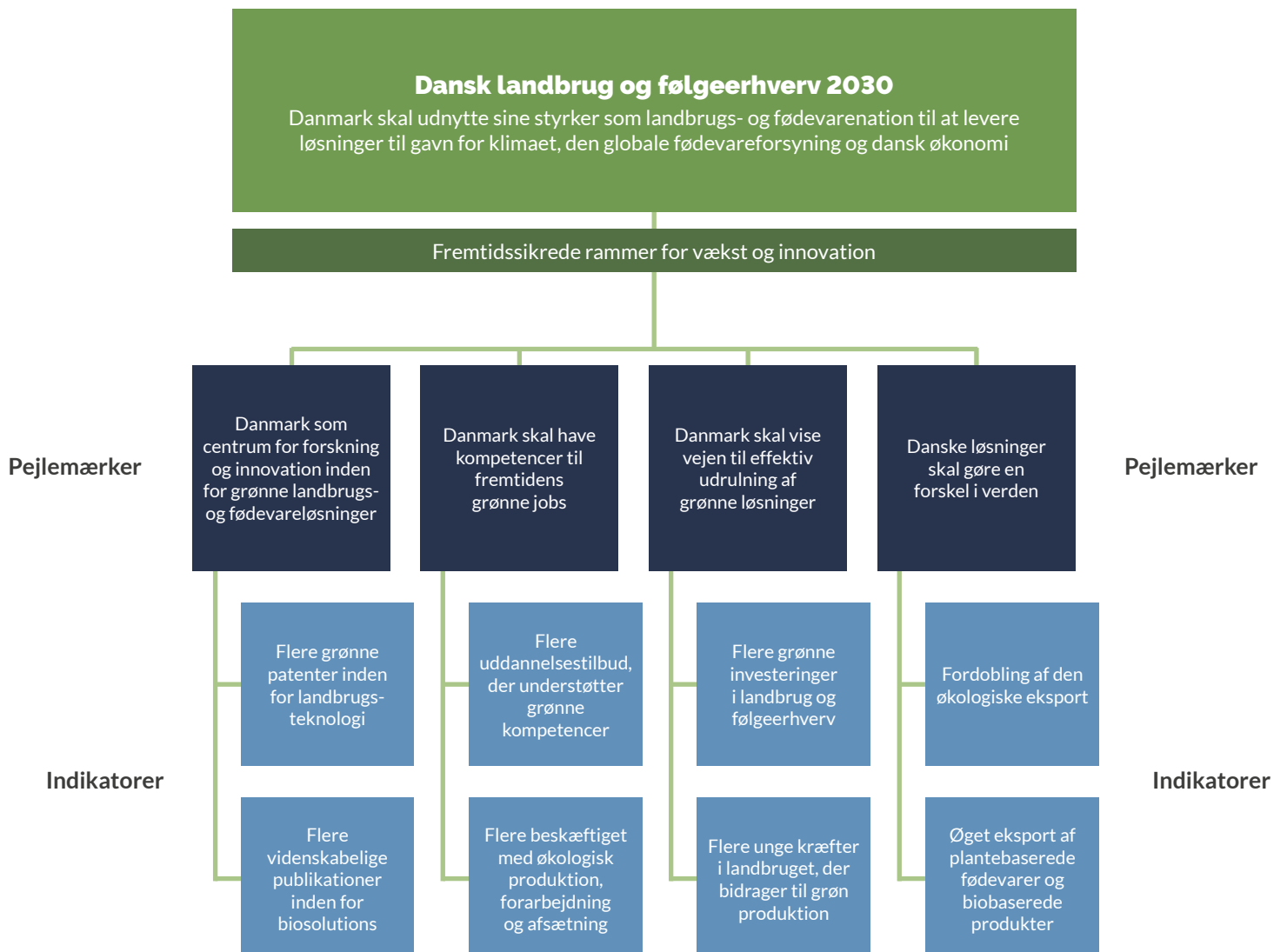
Danske landbrugere er allerede gode til at bruge teknologi, der kan øge ressourceeffektiviteten og minimere udledningen fra produktionen. Der er et stort potentiale i teknologier, der kan nedbringe udledningen af drivhusgasser fra husdyrenes fordøjelse, særligt ved udvikling og anvendelse af metanreducerende foder. Også i håndtering af husdyrgødning med bioforgasning og pyrolysning er der betydelige potentialer.

Der er ligeledes et stort potentiale i at styrke nye vækstområder, som plantebaserede fødevarer, der kan gå hånd i hånd med f.eks. nye produktionsformer og økologi og dermed understøtte en grøn fødevare- og landbrugsproduktion. På samme vis kan bioteknologiske klima- og miljøløsninger, biosolutions, bruges til at udvikle nye ingredienser til både foder og fødevarer og dermed bidrage til at reducere behovet for fossilt input og kemikalier i landbruget og følgeerhverv, bl.a. ved at omdanne restprodukter og sidestrømme fra erhvervet til f.eks. energi, materialer, tekstiler og fødevarer. På den måde kan landbruget fungere som leverandør til en række andre sektorer og sikre såvel flere indtjeningsmuligheder som grøn omstilling.

Pejlemærker frem mod 2030

Med strategien sættes retningen for erhvervets udvikling frem mod 2030, med henblik på at landbrugs- og fødevarereproduktion også i fremtiden vil være en dansk styrkeposition. En grundlæggende forudsætning for den ønskede udvikling er, at der skabes fremtidssikrede rammer for innovation og vækst.

Det handler om at sikre, at rammevilkårene – både på nationalt og EU-niveau – indrettes på en måde, der fremmer udvikling og udbredelse af nye løsninger og understøtter virksomhedernes produktionsbehov. Der er derfor tale om et tværgående pejlemærke, jf. figuren nedenfor.

Landbruget og følgeerhvervenes betydning for dansk økonomi

Danmark har en lang tradition som landbrugs- og fødevarerland. Fødevarerklyngen består af landbruget – den produktion, der finder sted på markerne, i staldene og i gartnerierne – samt en lang række følgeerhverv, bl.a. den tætknyttede forarbejdnings- og forædlingsindustri samt tilstødende brancher, der producerer varer, som indgår i landbrugs- og fødevarerproduktionen. Det inkluderer bl.a. landbrugsmaskiner, kemikalier og enzymer. Bioteknologiske klima- og miljøløsninger, biosolutions, er et følgeerhverv, der både leverer input til og aftager biomasse fra landbruget.

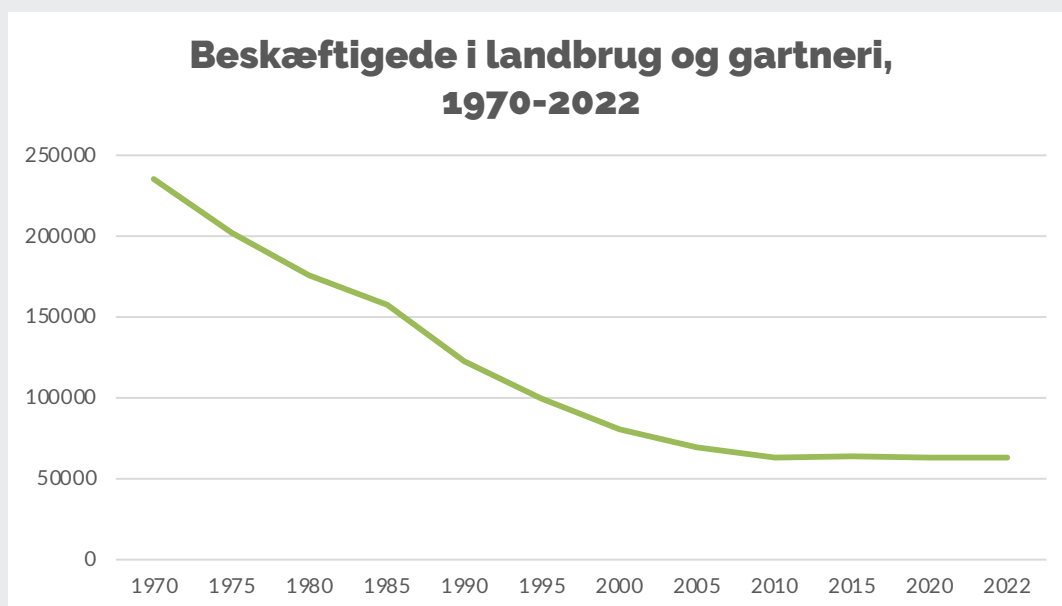
Det primære landbrugserhverv (landbrug og gartneri) beskæftiger ca. 62.000 personer i Danmark. Samtidig bidrager sektoren med input til en lang række følgeerhverv i forarbejdningsindustrien og agro-industrien. Den samlede fødevarerklynge, hvor der inkluderes enzymer, ukrudtsmidler, landbrugsmaskiner m.m., beskæftiger således ca. 125.000 personer. Fødevarerkomplekset, dvs. primærproduktion og forarbejdningsindustrien, bidrager samlet set med 2,9 pct. af Danmarks samlede bruttoværditilvækst (BVT).

Landbrugets struktur- udvikling

Antallet af heltidslandbrugsbedrifter er faldet fra 11.700 bedrifter i 2011 til 7.200 bedrifter i 2022. Udviklingen er karakteriseret af stærkt stigende specialisering. Denne strukturudvikling, som indebærer øget input af maskiner og kapital, har også medført et fald i beskæftigelsen over tid. Det primære landbrug og gartneri beskæftiger i dag ca. 62.000 personer sammenlignet med 235.000 i 1970.

Kilde: Danmarks Statistik

Som en del af den danske fødevareklynge yder landbruget hvert år et stort bidrag til dansk eksport. Af de i alt 125.000 personer, som klyngen beskæftiger, producerer 46.000 personer varer, som eksporteres. Det svarer til mere end en tredjedel af alle medarbejdere ansat i den danske fødevareklynge.

Eksportindtægterne kommer fra alle led i værdikæden – fra eksport af fødevarer til landbrugsmaskiner, staldsystemer og grønne teknologier. Fødevareklyngen eksporterede i 2022 for ca. 197 mia. kr. svarende til ca. 21 pct. af Danmarks samlede vareeksport.

Udfordringer og muligheder i den grønne omstilling af landbruget

Den grønne omstilling indebærer ændrede rammevilkår for erhvervet. Med landbrugsaftalen er det besluttet, at den fremtidige regulering af landbrugets udledninger af drivhusgasser og næringsstoffer i højere grad skal baseres på bedriftsnære opgørelser af udledningerne, som kan sikre mere målrettede og omkostningseffektive indsatser.

Der er med landbrugsaftalen sat en ambition om, at 100.000 hektar lavbundsjorder, inkl. randarealer, skal udtages. Regeringen ønsker endvidere at frigive større arealer til biodiversitet og natur, øge drikkevandsbeskyttelsen, fordoble det økologiske areal, styrke den plantebaserede produktion og har en målsætning om at etablere 250.000 hektar ny skov.

Dertil vil regeringen fremlægge et forslag til en klimaafgift på landbruget, når Ekspertgruppen for en Grøn Skattereform har fremlagt sine konklusioner, og regeringen har drøftet konklusionerne med grønne organisationer og landbrugserhverv i grønne trepartsforhandlinger. Regeringen ønsker bl.a., at provenuet fra afgiften skal føres direkte tilbage til landbruget, så erhvervets omstilling understøttes.

Landbruget står, ligesom mange andre sektorer, over for en udfordring med at skaffe den fornødne arbejdskraft. Ifølge Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering blev stillingen i 15 pct. af rekrutteringsforsøgene inden for landbrug, skovbrug og fiskeri ikke besat i perioden marts 2023 til og med august 2023. Ud over de ubesatte stillinger blev 17 pct. af stillingerne besat af en medarbejder uden alle de ønskede kvalifikationer. Udfordringen skal ikke mindst ses i lyset af, at gennemsnitsalderen for landbrugere er 58 år, hvilket betyder, at landbruget står over for et generationsskifte. Der ligger derfor en stor opgave i at tiltrække arbejdskraft og understøtte grønne generationsskifter.

Samtidig er der behov for at tænke nyt, ift. hvordan vi producerer fremtidens fødevarer. Verdensbefolkningen forventes at stige til 9,7 milliarder i 2050. En voksende verdensbefolkning og middelklasse betyder, at efterspørgslen på fødevarer vil stige markant i de kommende år. Det medfører et behov for robuste og bæredygtige værdikæder.

Områder med særligt potentiale for Danmark

Landbrugs- og fødevarerektoren har gode forudsætninger for at bidrage til den grønne omstilling i både Danmark og globalt, øget fødevarerforsyning og arbejdspladser. Det gælder særligt inden for tre områder:

Område 1: 1. Agri-tech

Agri-tech, kan gøre den eksisterende landbrugs- og fødevarerproduktion mere ressourceeffektiv. I 2022 anvendte 76 pct. af landbrugerne én eller anden form for præcisionsteknologi i markarbejdet, herunder især styring med GPS. Udvikling og udbredelse af nye teknologiske løsninger kan bidrage til modernisering og optimering af dyrkningssystemerne ved hjælp af bl.a. præcisionsteknologi, automatisering, sensorer og robotteknologi, der f.eks. kan nedsætte energiforbruget eller reducere gødnings- og pesticidforbruget. På samme vis kan teknologier inden for frø- og planteforædling

skabe mere klimarobuste sorter. Forskellige teknologier har endvidere potentiale til at reducere udledningen fra den animalske produktion, f.eks. nitrifikationshæmmere og fodertilsætningsstoffer, som hæmmer produktionen af metan fra dyrenes fordøjelse. Proces- og forædlingsindustrien har i mange år været i front med ressourceeffektive teknologier med virksomheder som Arla, Carlsberg og Danish Crown, som går forrest med vand- og energioptimerede produktionsfaciliteter baseret på dansk knowhow og teknologi.

Område 2: 2. Plantebaserede fødevarer, herunder økologi og nye dyrkningsformer

Plantebaserede fødevarer, herunder økologi og nye dyrkningsformer, kan endvidere understøtte grønne jobs i landbruget og følgeerhverv. Den plantebaserede fødevarerproduktion dækker alle fødevarer, der er fremstillet af planter samt spiselige svampe, alger og gavnlige mikroorganismer, dvs. også vha. biosolutions. Forbruget af plantebaserede fødevarer og grønne proteiner som bælgfrugter, vegetabiliske olier, kornprodukter og grøntsager er i fremgang i mange vestlige lande, herunder Danmark. Fra 2010 til 2022 steg eksporten fra 23,5 mia. kr. til 44,5 mia. kr.

Det svarer til en stigning i andelen af den samlede danske fødevarereksport på 7 procentpoint fra 16 pct. i 2010 til 23 pct. i 2022 (2022-tal). Regeringen har en målsætning om at fordoble arealet, forbruget og eksporten af økologi frem mod 2030, ligesom der er vækstmuligheder i alternative dyrkningsmetoder som f.eks. *vertical farming*, der kan bidrage til at nedbringe anvendelsen af areal til landbrugsjord.

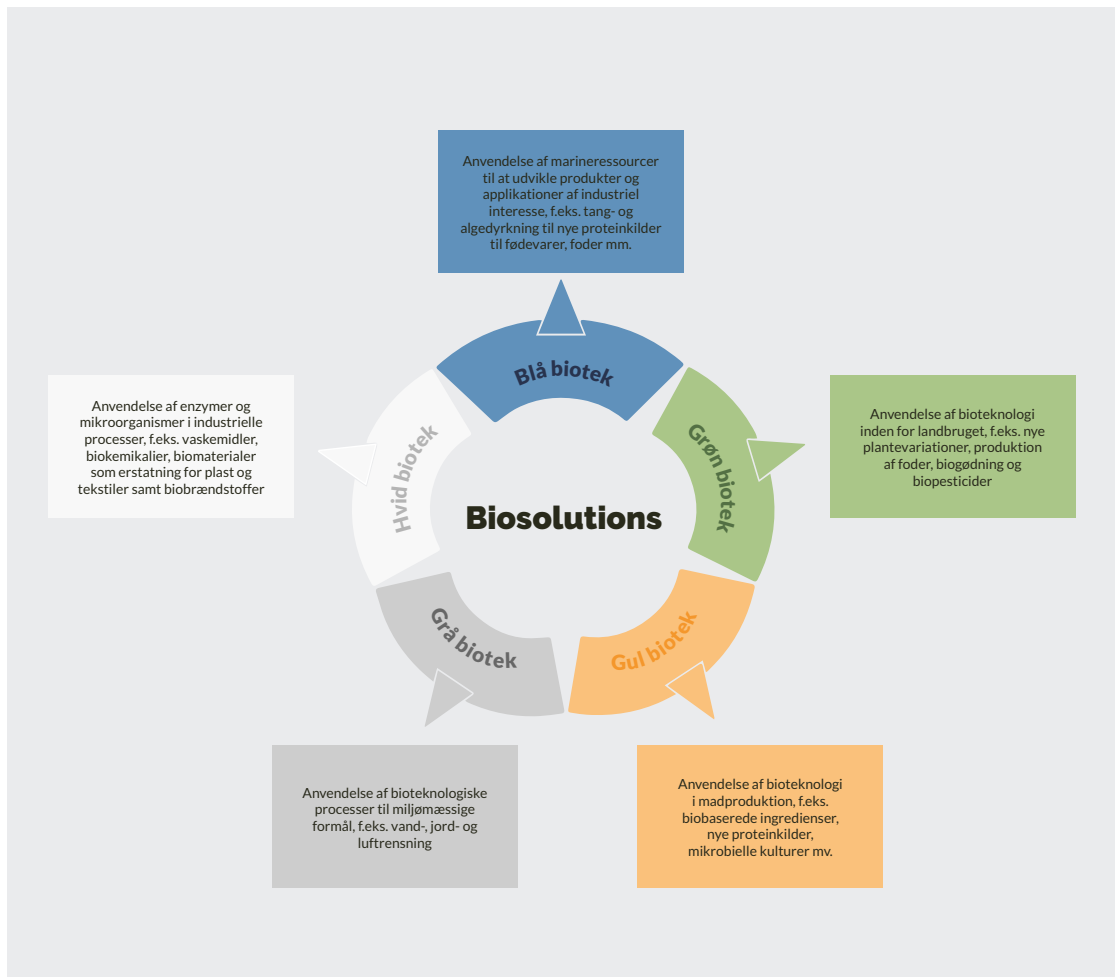
Område 3: 3. Biosolutions

Biosolutions, bioteknologiske klima- og miljøløsninger, anvender biobaseret materiale, herunder enzymer og mikroorganismer, i fremstillingsprocesser og som slutprodukter. Med en række verdensførende virksomheder, innovative startups samt stærke forskningsmiljøer har Danmark styrkepositioner inden for bl.a. avancerede fødevarer og enzymer i industrien. Løsningerne er baseret på fornybare ressourcer og kan bidrage til mere klima- og miljøvenlige fremstillingsprocesser i bl.a. landbrugs- og fødevarerektoren. Biosolutionsvirksomheder kan f.eks. fremstille proteiner til fødevarer og foder som alternativer til kød og importeret soja, erstatte kemiske plantebeskyttelsesmidler og gødning, forbedre smag, tekstur og fordøjelighed i plantebaseret kost og bekæmpe madspild ved

at forlænge holdbarheden på fødevarer. Gennem såkaldt bioraffinering og kaskadeudnyttelse kan biomassen fra landbruget (gylle, halm, græs mv.) endvidere konverteres til produkter som f.eks. medicin, bioplast, fødevarer, foderprotein og bioenergi. Der er eksempelvis et stort potentiale i brun bioraffinering, kaldet pyrolyse, som kan omdanne biomasse til grøn energi og biokul. På samme vis udvikler en række danske biosolutions-virksomheder løsninger, der ved hjælp af bl.a. enzymer og bioreaktorer kan fange CO₂e og herefter omdanne det til f.eks. biomasse og proteiner. Løsningerne kan således både være med til at reducere udledninger fra industrien og bidrage til en mere bæredygtig fødevarerproduktion.

Anvendelses- områder for biosolutions

Kilde: HBS Economics (2021): Økonomisk, klima- og miljømæssigt fodaftryk af biosolutions i Danmark. Rapport for Erhvervsministeriet.

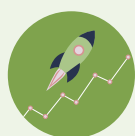

Nøgletal om biosolutions- sektoren

- Biosolutions-klyngen beskæftiger ca. 6.800 personer i Danmark og forventes ifølge en analyse fra Copenhagen Economics at skabe 7.000 nye arbejdspladser frem mod 2030.
- Sektoren bidrager med 13 mia. kr. til BNP og sælger for 35 mia. kr. årligt, hvoraf 27 mia. kr. er eksport.

Kilde: Copenhagen Economics (2022): The potentials of biosolutions.

Oversigt over tiltag i strategien

1. Fremtidssikrede rammer for innovation og vækst

- 1.1. Gode rammer for grøn omstilling af landbruget
- 1.2. Gode rammer for grønne erhvervsklynger og energiforsyning
- 1.3. Danmark som globalt fyrtårn for biosolutions
- 1.4. Innovationsvenlig regulering af biosolutions

2. Danmark som centrum for forskning og udvikling i grønne løsninger til landbrug og fødevarer

- 2.1. Forskning og innovation inden for landbrug og fødevarer som strategisk prioritet
- 2.2. Styrket adgang til test-, demonstrations- og udviklingsfaciliteter
- 2.3. Fortsat indsats for at tiltrække udenlandske investeringer
- 2.4. Vejledning om regler for nye forretningsmodeller

3. Danmark skal have kompetencer til fremtidens grønne jobs

- 3.1. Bedre muligheder for fleksibel videre- og efteruddannelse gennem ny aftale om langsigtede investeringer i voksen-, efter- og videreuddannelsesområdet
- 3.2. Styrkelse af erhvervsuddannelserne inden for landbrug og fødevarer
- 3.3. Oprettelse af Videnscenter for Jord- og Landbrug
- 3.4. Særtilskud til erhvervsuddannelser
- 3.5. Grønne tilpasninger af uddannelser inden for landbrug og fødevarer
- 3.6. Grønne kompetencer i virksomhederne gennem erhvervsfremmesystemet
- 3.7. Kompetenceudvikling inden for biosolutions
- 3.8. Fortsat indsats for at afhjælpe manglen på arbejdskraft

4. Danmark skal vise vejen til effektiv udrolning af grønne løsninger

- 4.1. Støtte til grønne investeringer og generationsskifter
- 4.2. Støtte til omlægning til økologi og udvikling af den plantebaserede produktion
- 4.3. Støtte til bioraffinering, herunder pyrolyse

5. Danske løsninger skal gøre en forskel i verden

- 5.1. Styrkede relationer på eksportmarkederne
- 5.2. International promovning af grønne landbrugs- og fødevarerløsninger
- 5.3. Finansiering til eksport af grønne løsninger
- 5.4. Fokus på grønne landbrugs- og fødevarerløsninger i den kommende globaliseringsstrategi

Kapitel 1:

Fremtidssikrede rammer for innovation og vækst

Det er en prioritet for regeringen at sikre gode rammer for, at grønne løsninger og nye dyrkningsformer inden for landbrug og følgeerhverv kan udvikles og udbredes.

I regeringens øvrige handlingsplaner og strategier på landbrugsområdet indgår sektorspecifikke mål og tiltag. Denne strategi har fokus på tværgående tiltag, der samlet kan styrke virksomheders muligheder for at udvikle og anvende løsninger inden for strategiens tre fokusområder til understøttelse af grønne jobs. Der henvises til de andre handlingsplaner og strategier for et billede af, hvordan regeringen mere specifikt ønsker at fremme de respektive produktions- og dyrkningsformer.

Som led i arbejdet med at skabe gode rammevilkår for udvikling og udbredelse af grønne løsninger i landbrug og følgeerhverv har regeringen fokus på at understøtte danske virksomheders produktionsbehov. Det drejer sig bl.a. om at skabe gode rammer for grønne erhvervsklynger, hvor landbruget og følgeerhvervene i samarbejde kan optimere resourceforbruget og skabe grønne løsninger.

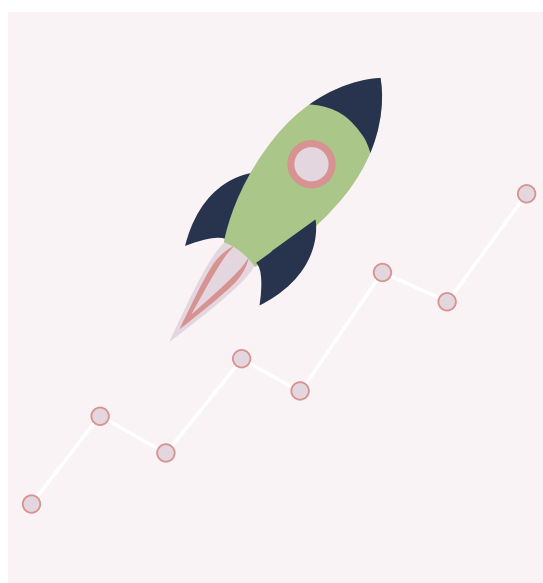
På samme vis arbejder regeringen for at sikre innovationsvenlig regulering, både i EU og Danmark, og Erhvervsstyrelsen yder f.eks. under initiativet "én indgang for nye forretningsmodeller" vejledning om lovgivning og regler til virksomheder, der udvikler nye forretningsmodeller, der bl.a. kan bidrage til en transition mod grønne jobs i landbrug og følgeerhverv.

Tiltag til at sikre fremtidssikrede rammer for innovation og vækst

1.1. Gode rammer for grøn omstilling af landbruget

Regeringen ønsker at give landbruget det bedste grundlag for den grønne omstilling, ikke mindst når det gælder nedbringelse af landbrugets emissioner af kvælstof og klimagasser.

Med strategierne fra september 2023 om de tekniske reduktionspotentialer inden for metanreducerende foder og gylle- og gødningshåndtering blev regeringens plan for at håndtere de identificerede barrierer for udvikling og ibrugtagning af nye teknologier inden for disse områder lanceret. Særligt manglende dokumentation af klimaeffekt samt afklaring af mulige sideeffekter (miljø mv.) er væsentlige barrierer, som der igangsættes tiltag til at håndtere. Tiltag omfatter bl.a. en række konkrete forskningsprojekter, oprettelsen af et sektorforum for fremtidens foderstoffer samt forberedelsen af lovgrundlag til regulering af drivhusgasser fra gødnings- og gylleanvendelse på mark.

På dyrkningsarealerne vil ordninger for udtagning af lavbundsjord bidrage betydeligt til at nedbringe emissioner fra arealerne. Regeringen har realiseret en strategi for økologi, der har som mål bl.a. at fordoble det økologiske areal frem mod 2030. Regeringen vil realisere de klimaeffekter, der er forbundet hermed.

Regeringen vil desuden fremlægge et forslag til en klimaafgift på landbruget på baggrund af konklusionerne fra Ekspertgruppen for en Grøn Skattereform efter, at regeringen har drøftet konklusionerne med grønne organisationer og landbrugserhverv i grønne trepartsforhandlinger.

1.2. Gode rammer for grønne erhvervsklynger og energiforsyning

Der er synergieffekter mellem landbruget og en række følgeerhverv, ikke mindst energisektoren. Landbruget kan levere biomasse til pyrolyseanlæg, som kan omdannes til energi og biokul, ligesom restprodukter kan indgå i biogasproduktionen og bidrage til at gøre os fri af russisk gas. Der ligger således et stort potentiale i at etablere erhvervsklynger, hvor man eksempelvis samler landbrugsproduktion, solcelle- og vindmølleparker samt teknologier inden for biosolutions som f.eks. pyrolyse- og bioraffineringsanlæg til bl.a. energiproduktion.

I Kalundborg-symbiosen er byens største industri-virksomheder gået sammen om at dele overskud af energi, vand og materialer, så intet går til spilde. Den form for samarbejder skal vi have flere af.

Regeringen ønsker at fremme en cirkulær tilgang til industri og produktion, hvor virksomheder kan placere sig tæt på hinanden og dele overskud af ressourcer som vand og energi. I tråd med dette fremsætter regeringen i foråret 2024 et lovforslag om statsligt udpegede energiparker på land som udmøntning af *Klimaaftale om mere grøn energi fra sol og vind på land 2023 – Rammevilkår til fremme af VE-udbygningen på land* indgået i december 2023 mellem regeringen og et bredt folketingsflertal. Lovforslaget vil give gunstige vilkår for etablering af PtX-anlæg og øvrigt erhverv i tilknytning til de statsligt udpegede energiparker, når særlige hensyn taler for samplacering. Derved vil energiparkerne fremme lokal erhvervsudvikling og bidrage til, at der skabes flere lokale arbejdspladser.

1.3. Danmark som globalt fyrtårn for biosolutions

For at indfri det store potentiale i biosolutions er der behov for en systematisk og langsigtet erhvervspolitisk indsats på tværs af myndigheder, forskning og erhvervsliv. Regeringen arbejder derfor med at styrke biosolutions-erhvervet gennem Erhvervsfyrtårnet Biosolutions Zealand, som blev nedsat i september 2022. Visionen for erhvervsfyrtårnet er at bidrage til, at de danske rammevilkår for udvikling af biosolutionssektoren bliver blandt de bedste i Europa og verden.

Fyrtårnet har deltagelse af en lang række private og offentlige aktører, herunder den nationale klynge for fødevarer og bioressourcer, ErhvervsShus Sjælland, vidensinstitutioner og virksomheder. Danmarks Erhvervsfremmebestyrelse har indtil videre udmøntet 97,8 mio. kr. til at udvikle biosolutionssektoren gennem erhvervsfyrtårnet. Tilskuddene er finansieret af hhv. EU REACT-midler og strukturfondene. Indsatsen er organiseret omkring tre temaer:

1. Udvikling af et sammenhængende økosystem for innovation og iværksætteri
2. Adgang til kvalificeret arbejdskraft
3. Tiltrækning af internationale startups, virksomheder, medarbejdere og investeringer.

Konkrete tiltag inden for de tre temaer fremhæves under relevante kapitler i strategien.

1.4. Innovationsvenlig regulering af biosolutions

Regeringen vil fortsætte den målrettede indsats med at sikre innovationsvenlig EU-regulering. Det gælder ikke mindst ift. biosolutions, som kan være udfordret af ikke at blive rummet i den nuværende EU-lovgivning, som ofte mangler tidssvarende godkendelseskriterier af biosolutionsprodukter. Indsatsen vil bygge på eksisterende tiltag, f.eks. Erhvervslivets EU- og regelforum, der leverer konkrete anbefalinger til forbedringer af eksisterende regler.

Regeringen vil endvidere have et skærpet fokus på at revidere relevant sektorlovgivning i EU med henblik på at sikre, at biobaserede løsninger, der kan muliggøre CO₂e-reduktioner og skabe nye, grønne jobs i landbrug og følgeerhverv, kan udvikles og implementeres uden at gå på kompromis med f.eks. natur, miljø og sundhed. Det drejer sig f.eks. om nedenstående regulering.

Udvalgt EU-lovgivning, som regeringen ønsker at revidere for at fremme innovation inden for biosolutions

EU's kemikalielovgivning (REACH-forordningen)

Enzymer kan erstatte skadelige kemikalier og bidrage til øget bæredygtighed og forbedret miljø. Enzymer i pulverform er ved indånding meget allergifremkaldende, og derfor skal de håndteres passende for ikke at udgøre en risiko for mennesker og miljø. EU's kemikaliestrategi for bæredygtighed anbefaler en målrettet revision af REACH-forordningen, der vil udfase 'de skadeligste kemikalier', herunder enzymer.

- Regeringen vil i den kommende revision af REACH-forordningen arbejde for at udbrede brugen af biosolutions, herunder enzymer, som et led i den grønne omstilling i Europa. Enzymer kan erstatte problematiske kemikalier til fordel for beskyttelse af miljøet, hvis der benyttes passende risikobegrænsende foranstaltninger, så de er sikre at anvende.

GMO-lovgivning

Kommissionen har fremlagt forslag om regulering af planter frembragt med visse nye genomteknikker (NGT) samt fødevarer og foder heraf, som i øjeblikket er omfattet af GMO-reguleringen. Regeringen støtter Kommissionens initiativ til ny regulering om brug af visse nye genomteknikker ift. planter.

- Regeringen vil opfordre til, at Kommissionen snarest tager lignende tiltag med hensyn til mikroorganismer.

Novel Food-forordningen

Lovgivningen har til hensigt at sikre, at nye fødevarer er risikovurderede og fundet sikre til markedsføring i EU. Lovgivningen omfatter både nye fremstillingsmetoder og nye fødevarer og fødevaringredienser, som ikke har været spist i nævneværdigt omfang i EU før 15. maj 1997. Det kan også omfatte nye typer af biobaserede proteiner. Virksomheder oplever, at langsomme produktgodkendelsesprocesser og høje compliance- og behandlingsomkostninger for novel foods kan forsinke produkters vej til markedet.

- Regeringen vil opfordre Kommissionen til at allokere målrettede ressourcer til at nedbringe godkendelsestiden.

Regulering af plantebeskyttelsesmidler

Det er positivt med nye krav og vejledning til mikroorganismer inden for reguleringen af plantebeskyttelsesmidler. Der mangler tilpassede krav for semiokemikalier, f.eks. feromoner og andre naturlige stoffer. Der er kortere tidsfrister for godkendelse af lavrisikomidler, men vurdering af lavrisiko-aktivstoffer har ikke kortere frister.

- Regeringen støtter udvikling af EU-vejledninger for semiokemikalier, f.eks. feromoner og andre naturlige stoffer.
- Regeringen arbejder bl.a. for kortere tidsfrister for vurdering af mikrobiologiske lavrisikoaktivstoffer.

EU's taksonomi for bæredygtige investeringer

Det er positivt, at taksonomien kan mobilisere bæredygtige investeringer. Der eksisterer imidlertid ikke tekniske screeningskriterier for biosolutions, hvilket gør det mindre attraktivt at investere i sektoren sammenlignet med andre grønne teknologier.

- Regeringen vil arbejde for, at 'enabling technologies' som biosolutions indgår i EU's taksonomi for bæredygtige investeringer.
- For enzymer og proteiner anses risikobegrænsende foranstaltninger, der sikrer sikker anvendelse, som passende og tilstrækkelige ift. EU's taksonomi.

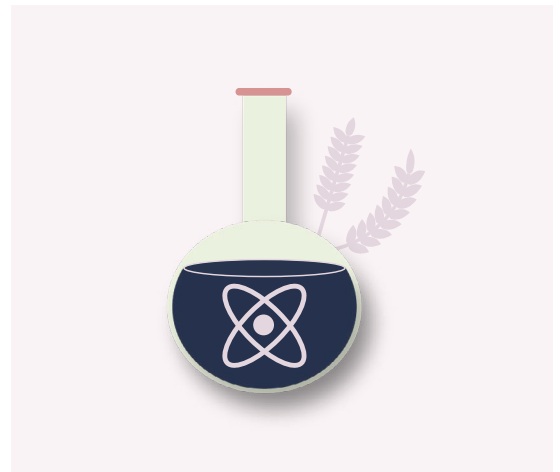
Kapitel 2:

Danmark som centrum for forskning og udvikling i grønne løsninger til landbrug og fødevarerhverv

Landbruget har en lang tradition for innovation, og forskningen på området er på et højt internationalt niveau. Der findes stærke miljøer på flere danske universiteter, som kan bidrage til udviklingen af nye grønne, innovative teknologier og løsninger. Det skyldes ikke mindst et stærkt samarbejde mellem primærproduktion, industri, Godkendte Teknologiske Serviceinstitutter (GTS'er) og universiteter. Danmark skal udnytte dette gode fundament til at tiltrække udenlandske investeringer i forsknings- og innovationssamarbejder samt test og opskalering.

Danske virksomheder er afhængige af et godt samarbejde med vidensinstitutioner, når det gælder udviklingen af grønne teknologier, f.eks. inden for biosolutions. På samme vis er de afhængige af at kunne udvikle løsningerne, så de kan gå fra forskning hele vejen til markedet. Denne rejse ønsker regeringen at skabe de bedste rammevilkår for.

Der eksisterer i dag en række offentlige støtteordninger og programmer til forskning og udvikling i landbrugs- og fødevarerhvervet, som har til formål at fremme grønne løsninger. På samme vis er der forskningsmidler inden for EU, som understøtter forskning og udviklingsprojekter inden for området.

Offentlige støtteordninger til forskning og udvikling i landbrugs- og fødevarerhvervet

Innovationsfonden

Innovationsfonden har til formål at accelerere forskning og innovation til løsninger, der styrker det danske samfunds konkurrenceevne og bæredygtighed samt løsninger til politisk prioriterede samfundsudfordringer. Med *Aftale om fordeling af forskningsreserven mv. i 2024* blev der afsat 340,0 mio. kr. under Innovationsfonden til grøn forskning, teknologiudvikling og innovation, hvor ét af områderne er 'landbrug og fødevarerproduktion':

- ◇ **InnoBooster:** Gennem støtteprogrammet InnoBooster investerer Innovationsfonden i vidensbaserede udviklingsprojekter inden for bl.a. grøn teknologiudvikling og innovation. InnoBooster yder støtte til SMV'er og iværksættervirksomheder, der ønsker at udvikle og markedsmodne et nyt produkt eller en ny service eller at forbedre en proces, der øger virksomhedens konkurrenceevne og skaber vækst.

Offentlige støtteordninger til forskning og udvikling i landbrugs- og fødevareresektoren

- ◇ **AgriFoodTure (InnoMission):** AgriFoodTure er et bredt partnerskab bestående af universiteter, videns- og innovationsinstitutioner, SMV'er, store virksomheder, civilsamfundsaktører og myndigheder, som skal bidrage til at udvikle nye løsninger og teknologier, der kan udbredes globalt. Partnerskabet, der er støttet af Innovationsfonden, skal bidrage til at løse missionen om klima- og miljøvenligt landbrug og fødevarereproduktion, der blev udpeget som én af fire grønne missioner i grøn forskningsstrategi fra september 2020. Der er afsat i alt 1,6 mia. kr. til de fire missioner fra 2021-24.
- ◇ **Grand Solutions-programmet:** Innovationsfondens Grand Solutions-program investerer i ambitiøse tværgående forsknings- og innovationsprojekter, der kan skabe nye konkrete løsninger på vigtige politisk prioriterede samfundsudfordringer, og som skaber værdi for hele Danmark.

Grønt Udviklings- og Demonstrationsprogram (GUDP)

GUDP er et program under Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri. Programmet støtter udviklingsprojekter inden for hele fødevareresektoren i Danmark på tværs af værdikæden. Målet er at fremme en grøn og samtidig økonomisk bæredygtig udvikling i hele sektoren fra primærproduktionen i landbrug, fiskeri og akvakultur over forarbejdning til afsætningsleddet. GUDP er finansieret via en grundbevilling på finansloven på ca. 206,0 mio. kr. årligt, og hertil kommer særbevillinger fra forskningsreserven, bl.a. til økologiforskning.

Miljøteknologisk Udviklings- og Demonstrationsprogram (MUDP)

MUDP er et program under Miljøministeriet. Programmets overordnede formål er at opretholde den danske styrkeposition som et af de førende lande til at udvikle, kommercialisere og anvende fremtidens miljøteknologier, samtidig med at man understøtter den grønne omstilling. Der afsættes 112,9 mio. kr. til projekter under MUDP. Heraf er 102,9 mio. kr. til en videreførelse af bevilling fra 2023, mens de resterende 10,0 mio. kr. er midler afsat til projekter inden for klimatilpasning. Derudover har MUDP en grundbevilling på 28,4 mio. kr. og har derfor 141,3 mio. kr. til anvendelse i 2024.

EU-ordninger

En række internationale forskningsmidler kan støtte forskning og udvikling inden for landbruget og følgeerhvervene, f.eks. EU's Horizon Europe, hvor der kan søges støtte til nye forskning- og innovationsprojekter inden for f.eks. nye fødevarer. Konkret er der med aftalen om fordeling af forskningsreserven for 2024 afsat 75,0 mio. kr. til at understøtte forskning og udvikling i sunde klimavenlige fødevarer, fødevarer-systemer, herunder særligt plantebaserede og økologiske fødevarer, og alternative proteiner samt indgå i det transnationale forskningssamarbejde i regi af Horizon Europe partnerskabet Sustainable Food Systems. Det offentlige-private partnerskab Circular Biobased Europe er et andet EU-initiativ, der uddeler midler til projekter, der styrker den biobaserede cirkulære økonomi, herunder forskning og udvikling i nye proteiner. Uddannelses- og Forskningsministeriet har taget initiativ til en dansk Circular Biobased Europe Joint Undertaking, som bl.a. har til formål at øge interessen for dansk industriel deltagelse i projekter, herunder bioraffineringsprojekter.

For at bygge videre på Danmarks stærke position inden for forskning og innovation i løsninger og teknologier, der kan fremme den grønne omstilling af landbruget, vil regeringen gennemføre nedenstående tiltag og aktiviteter.

Tiltag til at styrke grønne kompetencer i landbrug og følgeerhverv

2.1. Forskning og innovation inden for landbrug og fødevarer som strategisk prioritet

- Landbrug og fødevarer er en erhvervsmæssig styrkeposition, som regeringen søger at udvikle gennem forskning og innovation. *Klima- og miljøvenligt landbrug og fødevarerproduktion* er en af fire forsknings- og innovationsmissioner, som blev udpeget i grøn forskningsstrategi fra 2020. Der er afsat i alt 1,6 mia. kr. til de fire missioner fra 2021-24.
- I *Aftale om fordeling af forskningsreserven mv. i 2024* er der desuden afsat 50,0 mio. kr. til at understøtte det forsknings- og udviklingsarbejde, som er påbegyndt med *Aftale om grøn omstilling af dansk landbrug af 4. oktober 2021*, herunder bl.a. forskning i virkemidler og forbedrede opgørelser på landbrugsområdet, som er vigtige for en mere omkostningseffektiv klima- og miljøindsats.
- Med *Aftale om fordeling af forskningsreserven mv. i 2024* er der i 2024 tillige afsat 340,0 mio. kr. under Innovationsfonden til bredere tematiske opslag inden for grøn forskning, teknologiudvikling og innovation på syv områder. De syv områder har ophæng i den grønne forskningsstrategi. Ét af områderne er 'Landbrug og fødevarerproduktion', som således udgør en strategisk forskningsprioritet.
- Endvidere er der med *Aftale om fordeling af forskningsreserven mv. i 2024* afsat 75,0 mio. kr. til forskning i fremtidens klimavenlige fødevarer, plantebaserede fødevarer og reduktion af madspild og 35,0 mio. kr. til et grønt program for omstilling af fiskeri og akvakultur.
- Regeringen vil desuden i 2024 præsentere et udspil om grøn forskning og innovation, der har til formål at accelerere udviklingen af grønne løsninger og understøtte indfrielse af klimaloovens mål.
- Food & Bio Cluster er den nationale viden- og erhvervsklynge for fødevarer og bioressourcer, som arbejder for at styrke innovationskraften i hele værdikæden via samarbejde mellem virksomheder, videninstitutioner, uddannelsesmiljøer, myndigheder, iværksættere, investorer mv. Det er en af de 13 nationale klynger inden for danske styrkepositioner, som finansieres af Uddannelses- og Forskningsministeriet og Danmarks Erhvervsfremmebestyrelse. Der er afsat 160,0 mio. kr. årligt i perioden 2021-24 til de nationale viden- og erhvervsklynger.
- I *Aftale om fordeling af forskningsreserven mv. i 2024* er der ydermere afsat 140,0 mio. kr. til fortsat opbygning af varige forskningsmiljøer på strategisk prioriterede områder inden for den grønne forskning. Forskningsmiljøerne opbygges på tværs af institutioner for at opnå stærk kritisk masse i dansk forskning. Midlerne skal bidrage til at styrke kapaciteten inden for klima, landbrug, natur og miljø, særligt i forbindelse med den forskningsbaserede myndighedsbetjening og strategiske samarbejder med fonde. Midlerne skal endvidere understøtte forskere og forskningsmiljøers mulighed for at ansøge om og omsætte tilskud fra eksterne forskningsfonde.

2.2. Styrket adgang til test-, demonstrations- og udviklingsfaciliteter

Biosolutions er en dansk styrkeposition. Alligevel skabes der i Danmark ikke så mange nye virksomheder, som potentialet i forskningen tilsiger. Der ligger derfor et potentiale i at understøtte udviklingen fra forsknings- til kommercialiseringsstadiet, så løsninger kan komme på markedet til gavn for klimaet og dansk økonomi. Regeringen ønsker derfor at styrke biosolutionsvirksomheders adgang til test og demonstration af nye løsninger og teknologier og har derfor sammen med partierne bag *Aftale om forskningsreserven mv. i 2024* prioriteret 45,0 mio. kr. i 2024 til projekter, der bidrager til en konkurrence- og bæredygtig fødevarer- og non-food-produktion samtidig med at sikre hensyn til klima, miljø, natur og menneskers og dyrs sundhed. Det kan f.eks. være udvikling af fermenterings- og bioraffinerings-teknologi.

Regeringen understøtter allerede udbygningen af test-, demonstrations- og udviklingsfaciliteter inden for biofermentering og bioraffinering i regi af Erhvervsfyrstårnet Biosolutions Zealand. Projektet har deltagelse af en lang række private og offentlige aktører, herunder den nationale klynge for fødevarer og bioressourcer, Erhvervshus

Sjælland, vidensinstitutioner og virksomheder. Danmarks Erhvervsfremmebestyrelse har indtil videre udmøntet 97,8 mio. kr. til at udvikle biosolutionssektoren gennem erhvervsfyrstårnet. Tilskuddene er finansieret af hhv. EU REACT-midler og strukturfondene. Regeringen har indgået en partnerskabsaftale med konsortiet bag fyrstårnet for at skabe en ramme for strategisk og koordineret udvikling af biosolutions-sektoren frem mod 2025. Frem mod 2025 vil fem nye faciliteter åbne dørene for danske og udenlandske virksomheder. De nye faciliteter vil understøtte udvikling af nye teknologier, løsninger og virksomheder hele vejen fra forskning til marked (TRL-niveau 1 til 9).

Regeringen vil endvidere opfordre virksomheder til at orientere sig på onlineplatformen Danske Testfaciliteter på [Virksomhedsguiden.dk](https://www.virksomhedsguiden.dk), som giver et virtuelt overblik over tilgængelige test-, udviklings- og demonstrationsfaciliteter.

Test-, demonstrations- og udviklingsfaciliteter på Sjælland i 2025

- 1: Taastrup
- 2: Gørlev ved Kalundborg
- 3: Søborg
- 4: Kongens Lyngby
- 5: Trekoner ved Roskilde

2.3. Fortsat indsats for at tiltrække udenlandske investeringer

Som en lille åben økonomi er der behov for at kigge til udlandet for at tiltrække udenlandske investeringer, der bringer ny viden, innovation, teknologi og iværksætteri til Danmark. De udenlandske virksomheder kan være med til at sikre, at Danmark kan blive førende inden for bl.a. plantebaseret landbrugs- og fødevareproduktion samt biosolutions. Udenlandske virksomheder er endvidere med til at skabe nye jobs.

Regeringen vil gennem Udenrigsministeriet fortsætte sit fokus på tiltrækning af udenlandske virksomheder og investeringer inden for eksisterende styrkepositioner og nye vækstområder inden for landbruget og følgeerhverv, både til forskningssamarbejder samt til test, demonstration og fuldskala-anlæg inden for bl.a. biosolutions og plantebaserede fødevarer.

2.4. Vejledning om regler for nye forretningsmodeller

Regeringen vil fortsat understøtte virksomheders udvikling af nye forretningsmodeller og teknologier, der kan udvikles og udbredes i bl.a. landbrug og følgeerhverv. Dette gøres bl.a. gennem én indgang for nye forretningsmodeller i Erhvervsstyrelsen, som er målrettet virksomheder og iværksættere, der arbejder med nye forretningsmodeller, teknologier eller løsninger og er i tvivl om reglerne på området eller oplever, at reglerne udgør en barriere for deres forretning. Med servicen får virksomhederne et koordineret svar på tværs af myndigheder. I regi af indsatsen kan der også udarbejdes nabetjek af, hvordan regler bliver implementeret og håndhæves i sammenlignelige lande. Én indgang for nye forretningsmodeller er tilgængelig via virksomhedsguiden.dk, som tilbyder viden og vejledning vedrørende opstart, drift og udvikling af virksomhed.

Kapitel 3:

Danmark skal have kompetencer til fremtidens grønne jobs

Det er nødvendigt at sikre, at de virksomheder, der udvikler de grønne løsninger, samt de landbrugere, der skal implementere dem, har de fornødne kompetencer og arbejdskraft. Der vil i stigende grad efterspørges nye kompetencer hos både den eksisterende og fremtidige arbejdsstyrke. Hvilke kompetencer der efterspørges, afhænger af det konkrete job, der varetages.

I landbruget er der forskel på de kompetencer, der efterspørges af driftsejeren og medarbejderne. På samme vis afhænger kompetenceprofilen af produktionsformen, f.eks. om den finder sted på en landbrugsbedrift, eller om det er teknologisk præcisionsarbejde i form af f.eks. udvinding af proteiner eller fragmentering af afgrøder.

En tværministeriel arbejdsgruppe konkluderede i 2022, at Danmark har et omstillingsparat efter- og videreuddannelsessystem, hvor det er muligt at opfange nye behov for kompetencer, og hvor der sker løbende tilpasninger og udvikling af uddannelserne. Regeringen er optaget af at understøtte uddannelsessystemets muligheder for at imødekomme de ændrede kompetencebehov, men der er behov for mere indgående viden om, hvilke kompetencer der efterspørges.

Med *Aftale om udmøntning af pulje til grøn efteruddannelse og opkvalificering af 2. november 2021* tildelte aftaleparterne bl.a. 2,0 mio. kr. til Jordbrugs Uddannelser til en kortlægning af fremtidige kompetencebehov i landbrugsuddannelsen i relation til den grønne omstilling. Kortlægningen identificerede kompetencebehov inden for fem overordnede kompetencetemaer: livslang læring, kommunikation, bæredygtig udvikling, holistisk forståelse og data og digitale teknologier. Kortlægningen kom med en række anbefalinger til, hvordan de grønne kompetencer i landbruget kan styrkes. Regeringen vil opfordre arbejdsmarkedets parter, erhvervsskoler og uddannelsesudbydere til at følge anbefalingerne ift. at tilpasse og udvikle deres uddannelsestilbud.

Anbefalinger fra Jordbrugsuddannelser til at styrke grønne kompetencer i landbruget

1. Livslang læring

- Skab rammerne for en læringskultur med fokus på muligheder hos elev, oplæringssted og skole.
- Introducer eleverne til rammer for dokumentation og rapportering.

2. Kommunikation

- Inviter løbende hele værdikæden ind på landbrugsskolerne med fokus på deres bæredygtige rejse.
- Etabler paneldebatter med forbrugere, værdikæden og finansielle samarbejdspartnere.

3. Bæredygtig udvikling

- Styrk indsatsen på bæredygtig udvikling i hele landbrugsuddannelsen.
- Styrk elevernes "grønne mindset" og kompetencer inden for klima, bæredygtig udvikling og E-ESG.

4. Holistisk forståelse

- Styrk elevernes viden, nysgerrighed og motivation for at arbejde med nye produktionsmetoder inden for en holistisk arealanvendelse samt for at arbejde med den politiske rammesætning for grøn omstilling og bæredygtig udvikling.

5. Data og digitale teknologier

- Styrk de digitale og teknologiske kompetencer, herunder forståelse for digitalisering og elevernes digitale dannelse.
- Styrk brugen af data, IT og dataanalyse i undervisningen.
- Styrk underviserne og oplæringsværterne.

Danske landbrugere er ikke de eneste, der er i gang med en grøn omstilling og ser ind i ændrede kompetencebehov. Mange andre lande har indført klimamål for sektoren og annonceret tiltag, der skal ruste den eksisterende og kommende arbejdsstyrke til nye produktionsformer og teknologier. Nedenfor fremhæves Frankrig og Irland, hvor regeringerne har haft fokus på efteruddannelse og opkvalificering.

Det viser sig, at der også her er identificeret behov for kompetenceudvikling inden for bl.a. digitale teknologier, og at tilpasninger af uddannelserne skal understøttes af regeringerne.

Internationale erfaringer med kompetenceudvikling og opkvalificering i landbruget

Frankrig

Den franske regering har en målsætning om at reducere landbrugssektorens CO₂e-udledninger med 18 pct. i 2030 og med 46 pct. i 2035 sammenlignet med udledningen i 2015. I februar 2022 præsenterede den tidligere franske landbrugsminister en køreplan, der bl.a. fokuserer på de erhverv inden for landbrugs-, skovbrugs- og fødevarersektoren, som i stigende grad er afhængige af digitale værktøjer og derfor kræver kompetencer hertil. Som led heri har offentlige og private landbrugsuddannelsesinstitutioner forpligtet sig til at tilpasse deres uddannelsesstilbud til digitale værktøjer. Landbrugskamrene, som er offentlige institutioner, der repræsenterer franske landmænd, er ved at udvikle værktøjer til at støtte den digitale omstilling af eksisterende landmænd. Særligt inden for kompetencesporet har præsident Emmanuel Macron i september 2022 annonceret, at den franske regering vil investere 20 mio. euro i landbrugsuddannelser som en del af *Fonden for kompetencer* i investeringsplanen *France 2030*. Fonden vil hjælpe med at udvikle nye værktøjer, kompetencer og kvalifikationer i landbrugssektoren med fokus på de vigtigste teknologier for fremtidens landbrugssektor, herunder robotteknologi og biologiske bekæmpelsesmidler.

Irland

Den irske regering har med klimahandlingsplanen 2023 forpligtet sig til at reducere CO₂e-udledningen i landbrugssektoren med 25 pct. inden 2030. Regeringen har lanceret strategien *Food Vision 2030 – A world Leader in Sustainable Food Systems*, som skal medvirke til at gøre Irland førende inden for bæredygtige fødevarer-systemer. Der indgår bl.a. mål om at sikre en innovativ, konkurrencedygtig og resilient landbrugs- og fødevarersektor drevet af teknologi og talent. Der er fokus på at forbedre primærproducenternes bæredygtighed gennem uddannelses- og træningskurser, der flugter med de skiftende krav inden for landbrug, skovbrug og fiskeri. Inden for uddannelses- og træningskurserne lægges der særligt vægt på brugen af teknologi og *best practice* ift. bæredygtigt landbrug.

For at understøtte udviklingen af grønne kompetencer i både landbrug og følgerhverv vil regeringen gennemføre nedenstående tiltag.

Tiltag til at styrke grønne kompetencer i landbrug og følgerhverv

3.1. Bedre muligheder for fleksibel efter- og videreuddannelse gennem ny aftale om langsigtede investeringer i voksen-, efter- og videreuddannelsesområdet

Regeringen har en ambition om at styrke muligheder for opkvalificering og efteruddannelse gennem hele arbejdslivet. Det gælder ikke mindst for ufaglærte og faglærte inden for landbrug og følgerhverv. Her spiller voksen- og efteruddannelsessystemet (VEU) en central rolle.

Med trepartsaftalen om langsigtede investeringer i voksen-, efter- og videreuddannelse af september 2023 blev der afsat 360,0 mio. kr. årligt til en række tiltag, der har til formål at skabe stabile rammer for og styrke efter- og videreuddannelsesindsatsen i Danmark.

Blandt disse kan bl.a. fremhæves følgende tiltag:

- Styrkelse af arbejdsmarkedsuddannelserne (AMU). Dette vil gavne ufaglærte og faglærte inden for landbrugs- og fødevarerhvervet, idet der vil skabes mere forudsigelighed og stabile økonomiske rammer om udbuddet af AMU med det formål, at færre kurser aflyses.
- Investering i en national indsats for udbredelse af digital læring i AMU, hvilket kan styrke digitale færdigheder, bl.a. i landbruget og følgerhverv. Der er afsat 30,0 mio. kr. årligt fra 2024-2026 og 20,0 mio. kr. fra 2027 til indsatsen, bl.a. til digitalt læringsudstyr, udvikling af digitale læremidler og læringsforløb og kompetenceløft af AMU-ledere og undervisere.

- Igangsættelse af et udviklingsarbejde med henblik på at synliggøre og styrke sammenhængen mellem AMU-kurser og erhvervsuddannelser på udvalgte områder. Formålet er at skabe enklere og mere attraktive veje til at gå fra ufaglært til faglært, også inden for uddannelser i landbruget og følgeerhverv.
- Omstillingsfonden udvides og videreføres med 100,0 mio. kr. årligt, så både ufaglærte, faglærte og personer med korte og mellemlange videregående uddannelser til og med professionsbachelorniveau kan få tilskud til at efter- og videreudanne sig på videregående niveau.

3.2. Styrkelse af erhvervsuddannelserne inden for landbrug og følgeerhverv

Et bredt flertal i Folketinget har indgået aftale om en reform af universitetsuddannelserne. Med aftalen har partierne besluttet at afsætte 300,0 mio. kr. årligt fra 2025 stigende til 400,0 mio. kr. årligt fra 2030 og frem til erhvervsuddannelserne. Derudover har regeringen med finanslovsforslaget for 2024 lagt op til at permanentgøre kvalitetspuljen på ca. 200,0 mio. kr. årligt og at afsætte ca. 100,0 mio. kr. i 2024 stigende til ca. 300,0 mio. kr. årligt fra 2026 til erhvervsuddannelserne. Midlerne vil bl.a. gå til erhvervsuddannelser inden for landbrug og følgeerhverv. Regeringen ønsker bl.a. at investere i udstyr til skolerne og styrkede lærer kvalifikationer. Regeringen vil senere komme med sit konkrete udspil til investering i erhvervsuddannelserne.

3.3. Oprettelse af Videnscenter for Jord- og Landbrug

Regeringen har besluttet at afsætte midler til at oprette et Videnscenter for Jord- og Landbrug, som skal ruste jord- og landbrugsuddannelserne til at følge med den hastige udvikling, bl.a. inden for teknologi og den grønne omstilling. Formålet er at understøtte jord- og landbrugsuddannelser i en tid, hvor klimaudfordringer og bæredygtig produktion stiller store krav til dansk jord- og landbrug. Konkret afsættes der 4,4 mio. kr. årligt fra 2024 og frem til drift af videnscentret samt 7,5 mio. kr. i 2024 og 3,0 mio. kr. i 2025 til udstyr til videnscentret.

Det nye videnscenter skal bl.a. understøtte den grønne omstilling af dansk landbrug ved at styrke viden og kompetencer inden for bæredygtighed og grøn omstilling samt understøtte erhvervsskoler og udbydere af arbejdsmarkedsuddannelser i deres arbejde med nye teknologier. For eksempel ved at udarbejde og afprøve nye undervisningsforløb.

Videnscenteret skal dermed bidrage til, at elever på erhvervs- og arbejdsmarkedsuddannelser får kompetencer til en mere bæredygtig fødevarer- og landbrugsproduktion, ligesom at videnscentret skal bidrage til opkvalificering og kompetenceudvikling af underviserne, så de kan integrere den nyeste viden og teknologi i deres undervisning.

3.4. Særtilskud til erhvervsuddannelser

De tekniske erhvervsuddannelser og landbrugsuddannelsen fik i 2023 et stort økonomisk løft på i alt 100,0 mio. kr., der udmøntes som et ét-årigt særtilskud.

De tekniske erhvervsuddannelser og landbrugsuddannelsen er bl.a. kendetegnet ved at uddanne faglært arbejdskraft til flere af de områder, der vurderes at være særligt centrale for opfyldelse af Danmarks klimamål i bl.a. landbrugssektoren. Der er tale om udstyrstunge uddannelser, som er præget af høj hastighed i den teknologiske udvikling. Derfor øremærkes midlerne disse erhvervsuddannelser.

3.5. Grønne tilpasninger af uddannelser inden for landbrug og følgeerhverv

Regeringen ønsker at understøtte uddannelsesinstitutionernes muligheder for at imødekomme de ændrede kompetencebehov. Børne- og Undervisningsministeriet er eksempelvis i gang med at behandle et ønske fra det faglige udvalg for gastronomuddannelsen om at oprette et nyt speciale som vegetarkok på uddannelsen. Regeringen afsatte endvidere 2,0 mio. kr. i 2023 til det faglige udvalg for gastronomuddannelsen med henblik på at understøtte den fortsatte udvikling af kokkeuddannelsen til et mere grønt fokus.

Tilpasninger af erhvervsuddannelserne drives af ændrede behov på arbejdsmarkedet. Erhvervsuddannelserne er forankrede i faglige udvalg bestående af repræsentanter fra arbejdsmarkedets parter, som skal følge den erhvervsmæssige udvikling og tage initiativ til justeringer og ændringer af uddannelser og deres indhold. Der er som følge af nye eller ændrede kompetencebehov på arbejdsmarkedet en løbende udvikling hen mod flere grønne kompetencer i erhvervsuddannelserne. F.eks. besluttede det faglige udvalg for landbrugsuddannelsen i 2021 at oprette et nyt økologisk speciale på landbrugsuddannelsen, som åbnede i august 2023, for at sikre tilstrækkeligt med faglærte med kompetencer inden for økologisk landbrugsproduktion til at opnå de politiske mål på området.

På de videregående uddannelser udvikler uddannelsesinstitutionerne løbende fag og moduler på uddannelserne i dialog med bl.a. aftagerpaneler, uddannelsesudvalg, det omkringliggende erhvervsliv mv. Eksempelvis har Københavns Universitet udviklet en specialisering i plantebaserede fødevarer på deres engelsksprogede kandidatuddannelse MsC in Food Science and Technology. Specialiseringen er udbudt for første gang i september 2023.

3.6. Grønne kompetencer i virksomhederne gennem erhvervsfremmesystemet

Arbejdet med grøn omstilling er komplekst og kræver, at virksomhederne har de rette kompetencer. Gennem erhvervsfremmetilbuddet SMV:Grønne Kompetencer kan SMV'er uden for primærerhvervene få tilskud til skræddersyet kompetenceudvikling eller til deltagelse i kurser og opkvalificering på videns- og uddannelsesinstitutionerne. Dermed har landbrugets følgeerhverv, f.eks. de medarbejdere, der udvikler teknologier til landbruget og forarbejder input fra sektoren, mulighed for at opbygge de kompetencer, der skal til for at kunne gribe den grønne omstilling an.

3.7. Kompetenceudvikling inden for biosolutions

Københavns Universitet har udviklet en toårig kandidatuddannelse i biosolutions, som udbydes første gang i 2024. Uddannelsen kombinerer viden inden for fødevarervidenskab og bioteknologi. Målet er at uddanne kandidater med ekspertise inden for bæredygtige løsninger og teknologier til fremtidens biobaserede produkter. DTU samarbejder ligeledes med Novo Nordisk og andre erhvervspartnerne om en erhvervskandidatuddannelse i Biomanufacturing, som er udbudt første gang i september 2023. Begge uddannelser placeres i Kalundborg, så uddannelsesmiljøet er tæt på virksomheder samt test-, demonstrations- og udviklingsfaciliteter. De nye uddannelser bidrager til regeringens arbejde for at fremme Sjælland og Øerne som et internationalt fyrtårn for biosolutions, da adgang til nyeste viden og kvalificeret arbejdskraft er afgørende for den fortsatte udvikling af sektoren.

3.8. Fortsat indsats for at afhjælpe manglen på arbejdskraft

Regeringen er optaget af at afhjælpe manglen på arbejdskraft i samfundet generelt. Der er mangel på arbejdskraft i mange brancher, herunder inden for landbrug og følgeerhverv. Der er allerede udmøntet tiltag, der har til formål at afhjælpe manglen på arbejdskraft. Det drejer sig f.eks. om permanentgørelsen af *Aftale om styrket international rekruttering* (jun. 2022), der blev udmøntet ved lov nr. 333 af 28. marts 2023. Loven har gjort det nemmere for virksomheder at benytte sig af udenlandsk arbejdskraft under ordnede løn- og arbejdsvilkår. Med loven er der bl.a. indført en supplerende beløbsordning med en beløbsgrænse på 393.000 kr. (2024-niveau), der kan bruges, så længe ledigheden er lav, ligesom fast track-ordningen er blevet udvidet, så flere virksomheder har fået mulighed for at blive certificeret og dermed ansætte medarbejdere med kort varsel.

Positivlisten for faglærte kan inden for områder, hvor der er mangel på kvalificeret arbejdskraft, også være med til at imødekomme rekrutteringsudfordringen i landbrugs-, fødevarer- og biosolutionssektoren. Positivlisten for faglærte giver udlændinge fra tredjelande uden for EU/EØS mulighed for at søge om opholds- og arbejdstilladelse, hvis de er blevet tilbudt en stilling, som fremgår af listen. Positivlisten for faglærte opdateres 2 gange årligt på baggrund af mangelsituationen og kan bl.a. indeholde jobs inden for landbrug og følgeerhverv. Endelig er varigheden af opholdstilladelser til fodermestre og driftsledere blevet ændret, således at opholdstilladelse i dag meddeles for op til 4 år ad gangen mod tidligere hhv. 1, 2 og 3 år ad gangen.

Desuden vil regeringen igangsætte en række tiltag, der bidrager til at afhjælpe manglen på arbejdskraft ved fortsat at have fokus på den danske arbejdsstyrke. Det sker bl.a. ved at investere i erhvervsuddannelserne og sikre en målrettet opkvalificering af ledige. Med finanslovsaftalen for 2024 har regeringen og aftalepartierne besluttet at permanentgøre retten til uddannelsesløft på 110 pct. dagpenge, som giver ledige dagpengemodtagere, der er fyldt 30 år og er ufaglærte eller faglærte med en forældet uddannelse, ret til at påbegynde en erhvervsuddannelse inden for områder, hvor der er mangel på arbejdskraft.

Kapitel 4:

Danmark skal vise vejen til effektiv udrulning af grønne løsninger

For at nye klimabesparende løsninger og dyrkningsformer kan bidrage til den grønne omstilling af sektoren og gøre en reel forskel, skal de ud at virke i landbruget og følgeerhvervene. For landbrugere, der gerne vil omlægge produktionen og investere i ny teknologi, er attraktive finansieringsmuligheder og rådgivning afgørende. Derfor har regeringen fokus på at understøtte denne transition, bl.a. gennem lån og støtteordninger til grønne investeringer samt gode rammer for grønne generationsskifter.

Fra 2010 til 2020 er gennemsnitsalderen for landbrugere steget fra 51 år til knap 58 år. Antallet af heltidsbedrifter er faldet, mens bedrifterne arealmæssigt er blevet større. Dansk landbrug står over for et generationsskifte, hvor op mod 1/3 af alle heltidsbedrifter forventes at skulle gennemgå et ejerskifte inden 2030. Det er afgørende for fremtidens danske landbrug, at der allerede nu rettes fokus på at få skabt nogle nemmere og mere attraktive rammer for unge landbrugere til at overtage stafetten fra nuværende generationer.

Generationsskiftet præsenterer en mulighed for, at nye kræfter kan være med til at udvikle landbruget i en mere grøn og mere bæredygtig retning ved at sikre, at yngre landbrugere gives gode rammer for at etablere sig i sektoren og derigennem bidrage med ny viden om mere effektiv og bæredygtig produktion, der understøtter den grønne omstilling.

Der findes i dag en række offentlige finansieringsmuligheder, der kan hjælpe landbrugere med langsigtet risikovillig kapital, der vil etablere sig for første gang, og til etablerede landbrugere med behov for at udvide deres bedrift.

Offentlige finansieringsmuligheder til at understøtte grønne investeringer i landbruget og følgeerhverv

Muligheder under Danmarks Eksport- og Investeringsfond (EIFO)

Vækstkaution til landbrug

Kautionen er et supplement til de sikkerheder, som landmanden selv stiller, og giver dermed lettere adgang til den nødvendige finansiering i banken, hvis lånebehovet er under 2,0 mio. kr. Kautionen dækker op til 75 pct. af bankens risiko.

Vækstlån til landbruget

Vækstlånet er for etablerede landbrugsvirksomheder, som skal låne mere end 1,0 mio. kr. til at gennemføre vækstplaner eller et ejerskifte. Lånet er efterstillet og indgår i en samlet finansieringsløsning, der også omfatter nye lån og/eller kreditter fra banken eller et andet finansieringsinstitut.

Grøn landbrugskapital

Med *Aftale om grøn omstilling af dansk landbrug* af 4. oktober 2021 er der etableret Grøn Landbrugskapital, en finansieringsløsning under EIFO, som skal bidrage til at understøtte generationsskifte og investeringer i danske landbrug, som bygger på en bæredygtig forretningsplan.

Etableringslån til dansk landbrug

Etableringslån er ansvarlige lån, der kan ydes til yngre landbrugere, som ønsker at etablere sig med selvstændig landbrugsvirksomhed. Lånet ydes til køb af og investeringer i landbrugsvirksomheden ifm. førstegangsetableringer. Etableringslånet kan finansiere op til 20 pct. af investeringssummen. Der etableres altid et Vækstlån sammen med etableringslånet i finansieringsløsningerne.

Ansvarligt lån til landbrug

Har til formål at yde risikovillige ansvarlige lån til etablerede, effektive og veldrevne landbrugsbedrifter, der hævnes af en stor gæld. Lånet bruges som supplement til finansiering fra en bank eller investor og kombineres altid med et Vækstlån.

Muligheder under Erhvervsfremmesystemet

SMV:Grøn

Gennem erhvervsfremmeindsatsen SMV:Grøn kan SMV'er uden for primærerhvervene i hele landet søge op til 300.000 kr. i støtte til konkrete investeringer og rådgivning inden for grøn cirkulær omstilling. F.eks. kan en virksomhed i landbrugets følgeerhverv søge investeringsstøtte og/eller rådgivning til bearbejdning af spildprodukter fra landbruget, så de på ny kan indgå i nye fødevarer. Dette kan være et alternativ til, at mange af landbrugets spildprodukter indgår i værdikæder omkring biogasproduktion. Andre eksempler kan være støtte til investeringer og/eller rådgivning, der skaber øget ressourceeffektivitet og cirkularitet af f.eks. plastemballage, vandforbrug eller lignende i de fødevarer virksomheder, der er komplementære til landbruget.

Muligheder under Landbrugsstyrelsen

Etableringsstøtteordning for unge landbrugere og gartnere

Unge landbrugere og gartnere under 41 år på ansøgningstidspunktet har mulighed for at søge om etableringsstøtte, der har til formål at fremme succesfuld etablering i landbrug- og gartnerisektoren samt efterfølgende fastholdelse i erhvervene. Der er afsat 964,0 mio. kr. i perioden 2023-27 svarende til ca. 193,0 mio. kr. årligt. Der kan ansøges om op til 745.000 kr. pr. ansøger, der udbetales som en engangsudbetaling.

Der eksisterer desuden programmer og fonde, der har til formål at fremme udviklingen af grønne teknologier og løsninger i erhvervet. Landbrugets fonde uddeler ligeledes tilskud til forskellige aktiviteter på tværs af værdikæden, hele vejen fra forskning til marked.

Den nye Fond for Plantebaserede Fødevarer er med til at styrke den plantebaserede landbrugs- og fødevarersektor, således at de kan spille en betydningsfuld rolle til gavn for fødevarerhvervets udvikling og menneskers sundhed.

Offentlige fonde og tilskudsordninger, der fremmer udviklingen af grønne teknologier og løsninger i landbruget og følgeerhverv

Landbrugets fonde

Landbrugets fonde støtter projekter, der styrker landbrugets udvikling og konkurrenceevne. Landbrugets fonde består i 2023 af 13 fonde. Tre af fondene modtager en bevilling på finansloven. De resterende fonde finansieres dels af midler fra de finanslovsfinansierede fonde, dels af afgifter, der opkræves erhvervet (produktionsafgifter). Fondene uddeler tilskud til forskellige aktiviteter, herunder forskning, rådgivning og uddannelse, til både offentlige og private modtagere, f.eks. forskningsinstitutioner og brancheforeninger. Det gælder f.eks. inden for økologi, plantebaserede fødevarer og animalsk produktion.

Den største finanslovsfinansierede fond er Promilleafgiftsfonden for landbrug. Fondens strategi for 2022-2025 understøtter erhvervets grønne omstilling, herunder klima, miljø, natur og biodiversitet. Fonden søger derudover at medvirke til at skabe sammenhængskraft og attraktive arbejdspladser i erhvervet over hele landet samt at øge dansk landbrugs samfundsmæssige værdiskabelse, herunder landbrugets bidrag til økonomisk vækst og eksport. Der ydes bl.a. tilskud til projekter fra primærproduktion i landbruget over teknologiudvikling, forædling og forarbejdning til afsætningsfremme.

Planteafgiftsfonden er én af landbrugets fonde, der uddeler midler for første gang i 2024. Fonden skal bidrage til en bæredygtig udvikling af planteproduktionen og understøtte den grønne omstilling af landbruget. Det skal ske ved, at fonden kan yde tilskud til bl.a. forskning- og udviklingsaktiviteter relateret til den samlede planteproduktion, herunder foder til dyr. Planteafgiftsfonden finansieres gennem produktionsafgifter på de arealer, hvor planteproducenter er berettiget til at modtage grundbetaling (landbrugsstøtte).

Tiltag til at understøtte effektiv udrulning af grønne løsninger i landbruget og følgeerhverv

4.1. Tilskud til grønne investeringer og generationsskifter

Regeringen støtter grønne investeringer og generationsskifter i landbrug og følgeerhverv gennem en række offentlige finansieringsmuligheder, som fremgår af boksen ovenfor. Danmarks Eksport- og Investeringsfond (EIFO) kan hjælpe med langsigtet risikovillig kapital til landbrugere, der vil etablere sig for første gang, og til etablerede landbrugere med behov for at udvide deres bedrift.

EIFO vil i den forbindelse undersøge, om ordningen Grøn Landbrugskapital i højere grad kan bringes i anvendelse til at understøtte den grønne omstilling af dansk landbrug.

Landbrugsstyrelsen administrerer endvidere en støtteordning til nyetablering for unge landbrugere og gartnere finansieret med EU-midler. Gennem ordningen SMV:Grøn kan virksomheder i følgeerhvervene søge op til 300.000 kr. i støtte til konkrete investeringer og rådgivning inden for grøn cirkulær omstilling.

4.2. Tilskud til omlægning til økologi og udvikling af den plantebaserede produktion

Gennem landbrugets fonde vil regeringen styrke landbrugets mulighed for at udvikle sig inden for nye vækstområder, der kan bidrage til den grønne

omstilling. Gennem EU's fælles landbrugspolitik (den danske CAP-plan 2023-2027) er der endvidere afsat midler til at udvikle den plantebaserede fødevarereproduktion og -forarbejdning.

- Gennem projektmidler fra Fonden for Økologisk Landbrug er det muligt at få foretaget et gratis omlægningstjek, hvis man som konventionel landbruger overvejer at omlægge til økologi. På samme vis kan eksisterende økologiske landbrug få et gratis rådgivningsbesøg med henblik på at optimere deres bedrifter og fastholde økologisk drift i stedet for at vende tilbage til konventionel produktion.
- Med landbrugsaftalen blev der afsat 3.556,0 mio. kr. til økologisk arealstøtte. Midlerne går til at understøtte den danske produktion af økologiske fødevarer af høj kvalitet med lav klima- og miljøbelastning.
- Fra 2023-2030 er der afsat i alt 675,0 mio. kr. til den nye Fond for Plantebaserede Fødevarer, som skal udvikle sektoren, så både vi herhjemme og udlandet kan nyde godt af fremtidens danske plantebaserede fødevarer. Fonden kan yde støtte til projekter og aktiviteter i hele værdikæden, men har især fokus på efterspørgsels- og udbudsfremme samt sektorbrobygning.
- Gennem den danske CAP-plan 2023-2027 er der afsat 285,0 mio. kr. til den fælles markedsordning, som inkluderer støtte til producentorganisationer inden for frugt, grøntsager, nødder og svampe.
- Der er med CAP-planen endvidere afsat 560,0 mio. kr. til miljø- og klimateknologiordningen, som også kan støtte plantebaseret produktions- og forarbejdningsteknologi, samt 578,5 mio. kr. til bioordningen Varieret Planteproduktion fra 2023-27. Formålet er at understøtte en mere varieret planteproduktion.

4.3. Tilskud til bioraffinering, herunder pyrolyse

Regeringen er optaget af at understøtte udvikling og udbredelse af bioraffinering, som både kan bidrage til den grønne omstilling og grønne jobs. Med landbrugsaftalen blev der afsat 260,0 mio. kr. til grøn bioraffinering, som udmøntes gennem to selvstændige tilskudsordninger hos Landbrugsstyrelsen: Projektmodning af anlæg til grøn bioraffinering i 2023 og 2024 samt Etablering af anlæg til grøn bioraffinering i 2023-2025.

For at indfri Parisaftalen og klimalovens målsætninger er der behov for teknologier til at optage og lagre CO₂e. Regeringen arbejder derfor aktivt for at fremme nye teknologier, der kan lagre kulstof. Pyrolyse er en sådan teknologi, da den gør det muligt at omdanne forskellige typer biomasse til biokul, der kan lagres i landbrugsjorden og derved reducere CO₂e-koncentrationen i atmosfæren. En yderligere gevinst ved pyrolyse er, at der samtidig bliver produceret pyrolysegas og -olie, som kan bidrage til at fortrænge fossile brændstoffer.

Med landbrugsaftalen blev der afsat 196,0 mio. kr. til udviklingen af brun bioraffinering i 2023-2024 ud over de 200,0 mio. kr., der blev afsat med Finansloven for 2021. Midlerne er finansieret gennem den nye EU-fond Fonden for Retfærdig Omstilling (FRO) og udmøntes af Erhvervsstyrelsen. Indsatsen kan f.eks. understøtte forsknings-, udviklings- og demonstrationsprojekter, herunder skalering af anlæg, der bringer løsningerne tættere på kommercialisering. Der kan også gives tilskud til supplerende kompetencerettede tiltag.

Kapitel 5:

Danske løsninger skal gøre en forskel i verden

Omstillingen til et mere bæredygtigt landbrug åbner for nye grønne eksport- og innovationsmuligheder. Som en lille og åben økonomi, der er afhængig af eksport, udenlandske investeringer samt internationale innovationspartnerskaber, er der behov for en stærk og udadvendt landbrugs- og fødevarerektor, som er parat til gribe de muligheder, der opstår, når efterspørgslen efter nye innovative grønne løsninger stiger.

Regeringen ønsker at skabe konkurrencedygtige rammevilkår, der sikrer, at innovations- og eksportpotentialerne kan realiseres. En målrettet internationaliseringsindsats er nemlig afgørende for en grøn omstilling af sektoren og for at fastholde landbrugets centrale position i dansk økonomi og beskæftigelse.

Finansieringsmuligheder til eksport af grønne landbrugs- og fødevarerløsninger

Udenrigsministeriets SMV-bevilling giver SMV'er muligheden for at søge tilskud til råd og vejledning samt konkrete markedsrettede aktiviteter på ambassader på både nye og eksisterende eksportmarkeder. Ministeriets **Fremstødsbevilling** giver desuden mulighed for, at virksomheder kan deltage på landsbrugs- og fødevarerelaterede erhvervsfremstød sammen med erhvervsorganisationer og andre virksomheder.

Danmarks Eksport- og Investeringsfond (EIFO) kan bidrage med finansiering til landbrugseksport og eksport fra underleverandører af grønne løsninger til landbruget, f.eks. robotter, biogasanlæg og opbevaring (siloe mv.). EIFO kan endvidere finansiere både den danske eksportørs vækst og eksportørernes kunder i udlandet. Eksempelvis kan EIFO yde et eksportlån til den udenlandske kunde, så den danske eksportør får sin betaling med det samme, mens EIFO tager risikoen på kundens betalingsevne. En eksportfinansiering kan både være en konkurrenceparameter ift. valg af leverandør, men også det, som gør, at et projekt realiseres.

Med *Aftale om genstart af dansk eksport* er der afsat 60,0 mio. kr. til en grøn projekt- og markedsmodningsindsats i **EKF, Green Accelerator**, der skal gå til at modne grønne eksportprojekter. Tilskuddet gives både til enkeltvirksomheder og eksportalliancer mellem to danske virksomheder, hvor projektet har til formål at fremme salg af afprøvede grønne teknologier til kunder i udlandet. Landbrugsvirksomheder kan også søge om markedsmodning til afsætning af landbrugsprodukter på de større eksportmarkeder.

Tilskudspuljen **SMV:Eksport** giver virksomheder mulighed for at søge tilskud til rådgivning til forberedelse af introduktion på et nyt eksportmarked. Virksomhederne har mulighed for at skræddersy forløbet med udgangspunkt i deres aktuelle behov. Der gives ikke støtte til primærerhvervene, men landbrugets følgeerhverv kan søge støtte gennem ordningen.

Der eksisterer i dag en række offentlige finansieringsmuligheder, der understøtter danske virksomheders eksport af grønne landbrugsløsninger. De fremgår af boksen ovenfor.

Dansk landbrug og danske fødevarer har et respekteret ry ude i verden med styrkepositioner som kvalitet, bæredygtighed, økologi og fødevarer sikkerhed. Det gælder for de færdige fødevarer, som danske virksomheder producerer, men også de ressourceeffektive løsninger, de produceres med.

Danske eksportvirksomheder opererer dog i et globalt handelssystem, der er under pres. Krigen i Ukraine, geopolitiske spændinger samt barrierer i form af øget protektionisme og tekniske handelsforanstaltninger svækker i stigende grad virksomhedernes muligheder for at afsætte produkter på det internationale marked. For den enkelte virksomhed kan det være en udfordring at identificere relevante markeder, finde de rette lokale samarbejdspartnere og få fodfæste på eksportmarkederne. De komplekse forhold kræver øget støtte og vejledning til de danske eksportvirksomheder inden for landbrug og fødevarer sektoren. Derfor er det en høj prioritet for regeringen at understøtte danske eksportvirksomheder på et globalt marked præget af usikkerhed og protektionisme. Regeringen gennemfører derfor følgende tiltag.

Tiltag til at sikre, at danske løsninger kan gøre en forskel i verden

5.1. Styrkede relationer på eksportmarkederne
Økonomisk diplomati og myndighedssamarbejde er vigtige indsatser for at sikre markedsadgang og øget efterspørgsel efter danske innovative produkter og løsninger. Derfor vil regeringen i regi af Udenrigsministeriet, Fødevarerministeriet, Uddannelses- og Forskningsministeriet og Erhvervsministeriet fortsætte arbejdet med at styrke relationer og samarbejde med både myndigheder og private interessenter på eksportmarkederne. Det skal bidrage til, at fødevarer klyngen kan fastholde den eksisterende eksport, men også forløse det store potentiale, som ligger i den grønne omstilling af de globale fødevarer systemer.

5.2. International promovning af grønne landbrugs- og fødevarer løsninger

Der ligger et stort innovations- og eksportpotentiale i at udnytte dansk landbrugs stærke image bedre, end det bliver i dag. Gennem Food Nation og State of Green vil regeringen derfor arbejde for en styrket, international promovning af grønne, danske innovative produkter og løsninger inden for landbrugs- og fødevarer sektoren. Det gælder særligt inden for spirende styrkepositioner som f.eks. plantebaserede fødevarer og grønne proteiner.

5.3. Finansiering til eksport af grønne løsninger

Regeringen vil fortsat understøtte danske virksomheders eksport af grønne løsninger inden for landbrug og følgeerhverv. Virksomheder opfordres derfor til at benytte eksisterende finansieringsmuligheder under Udenrigsministeriet, Danmarks Eksport- og Investeringsfond (EIFO), EKF Green Accelerator samt SMV:Eksport.

5.4. Fokus på grønne landbrugs- og fødevarer løsninger i den kommende globaliseringsstrategi

På tværs af folketinget og erhvervet er der bred enighed om, at fremtidens danske landbrug og fødevarerproduktion er grøn, og at den i fremtiden fortsat skal levere et vigtigt bidrag til dansk økonomi. Det kræver en sammenhængende indsats på tværs af nationale og internationale indsatser. Både for at skabe efterspørgsel efter de varer og løsninger, vi producerer, men også for at tiltrække nødvendige investeringer, viden, talent og innovation, som skal bidrage til udviklingen af fremtidens produkter og løsninger. For at sikre dette vil regeringen sætte fokus på at styrke den samlede indsats for fødevarer klyngen, herunder grønne teknologier inden for præcisionslandbrug, forædling og biosolutions, i den kommende globaliseringsstrategi.

